

Sygn. akt I CSK 928/22

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa E. C.-Z.
przeciwko S. [...] spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w O.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 13 maja 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
2. **zasądza od S. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O.
na rzecz E. C.-Z. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana S. [...] sp. z o.o. w O. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...], oddalającego apelację skarżącej w sprawie toczącej się z powództwa E. C.-Z. o zapłatę kwoty będącej równowartością podwójnej sumy zadatku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała występowanie w sprawie czterech istotnych zagadnień prawnych, ujętych w formie pytań. Deklaratywnie przywołane zostało także występowanie w sprawie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., za którym nie

podążyła jednak odrębna argumentacja o tym, by jakieś przepisy wywoływały poważne wątpliwości bądź rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Pozwana nie przedstawiła odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, lecz w skardze zawarła łączne uzasadnienie tego wniosku oraz podstaw kasacyjnych – mimo że oba te uzasadnienia stanowią niezależne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 1 pkt 2 oraz art. 398⁴ § 2 k.p.c.), toteż konieczne jest ich wyraźne wyodrębnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 stycznia 2001 r., V CZ 189/02 oraz 23 stycznia 2008 r., II PK 278/07).

Połączenie obu uzasadnień, choć ostatecznie może nie stanowić podstawy do odrzucenia skargi kasacyjnej z powodu niespełnienia właściwych dla niej wymagań konstrukcyjnych, może odciskać się na skuteczności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Uzasadnienie takiego wniosku ma podstawowe znaczenie na etapie oceny dokonywanej w ramach przedsądu i powinno być ściśle ukierunkowane konkretnie na wykazanie wystąpienia przyczyn – a nie podstaw – kasacyjnych, tzn. powinno wyjaśniać, dlaczego przedmiotem badania przez Sąd Najwyższy miałyby być skarga kasacyjna wywiedziona w sprawie, która została już rozpoznana i prawomocnie rozstrzygnięta przez Sądy powszechne. Z kolei uzasadnienie podstaw kasacyjnych służy innemu celowi, w postaci dokonania merytorycznej oceny zasadności skargi, co do której uprzednio stwierdzone już zostały podstawy do jej przyjęcia.

Niezależnie od powyższych uwag należy stwierdzić, że w sprawie nie występują wskazane przez pozwaną istotne zagadnienia prawne. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę

jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć zatem taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której zagadnienie to zostało sformułowane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw. Oznacza to, że do sformułowania zagadnienia prawnego konieczne jest wydobywanie z okoliczności faktycznych sprawy elementów charakterystycznych dla określonej grupy lub kategorii przypadków, a następnie generalizacja konstrukcyjnych elementów zagadnienia, które będą stanowiły podstawę analizy prawnej; dzięki temu odpowiedź na sformułowane pytanie, nie tracąc wiążącości z rozpoznawaną sprawą, może służyć ocenie problemów jurystycznych występujących w innych sprawach.

Pierwsze z przedstawionych przez skarżącą zagadnień, obejmujące łącznie trzy kwestie szczegółowe, dotyczy różnych aspektów stosowania art. 84 k.p.c.: możliwości kontrolowania przez sąd zasadności wniosku o przypozwanie, konieczności wykazania przez apelującego, który ponawia nierozpoznany wcześniej wniosek, wpływu takiego naruszenia na wynik sprawy oraz stosowania art. 84 k.p.c. konkretnie w sprawach o zwrot zadatku w sytuacjach, w których przypozwanie miało dotyczyć „osoby trzeciej, która wpłaciła zadatek i na rzecz której miała nastąpić wpłata podwójnego zadatku”.

Powyższe kwestie nie stanowią istotnych zagadnień prawnych występujących „w sprawie”. W toku instancji skarżąca dwukrotnie wносиła o przypożwanie „E. Z.” – przed Sądem Okręgowym oraz przed Sądem Apelacyjnym (odpowiednio k. 150v. i k. 426 akt głównych). Taka była treść wniosków przedstawionych Sądom do rozpoznania, w istocie rzeczywiście – na co zwrócono uwagę w skardze kasacyjnej – niewspółgrająca z treścią zarzutu apelacji dotyczącego naruszenia art. 84 § 2 k.p.c. (k. 424 v. akt głównych). W skardze kasacyjnej kwestionowany jest natomiast brak zawiadomienia o sprawie „E. C.”. Wniosek o przypożwanie tej ostatniej zawarty został jedynie w załączniku do protokołu złożonym po zamknięciu rozprawy przez Sąd pierwszej instancji (k. 274 akt głównych). Z tej perspektywy wywody zawarte w skardze kasacyjnej należy zatem uznać zasadniczo za bezprzedmiotowe, gdyż wniosek pominięty przez Sąd Apelacyjny nie dotyczył „E. C.”. Abstrahując natomiast od skuteczności wniosku zawartego w ww. załączniku do protokołu, należy zauważyć, że przedmiotem kontroli w postępowaniu ze skargi kasacyjnej jest orzeczenie sądu drugiej instancji; tym samym ewentualne naruszenie przepisów postępowania przez Sąd Okręgowy samo w sobie nie może mieć znaczenia dla sprawy na jej obecnym etapie.

O niewystępowaniu w sprawie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. świadczy także to, że wywody skarżącej nie zawierają przekonującej argumentacji jurejycznej, która prowadziłaby do wniosku, że opisane przez nią zagadnienia budzą poważne wątpliwości. Odpowiedź dotycząca pierwszej kwestii nie nasuwa trudności. Ujęcie jej w postać zagadnienia prawnego prowadzi natomiast do wniosku, że skarżąca w istocie dąży do powołania się na fakt dopuszczenia się przez Sąd Apelacyjny oczywistego uchybienia procesowego, wskazanego również w zarzutach kasacyjnych – bez powiązania jednak tych twierdzeń z przyczyną kasacyjną w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Wobec powyższego jedynie na marginesie wypada przypomnieć, że w orzecznictwie utrwalony jest, akceptowany także w nauce prawa, pogląd, zgodnie z którym naruszenie obowiązku z art. 84 § 2 k.p.c. uzasadnia ingerencję w zaskarżony wyrok o tyle, o ile miało wpływ na wynik sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 1973 r., II CR 68/73). Nadto w doktrynie wskazuje się, że zaniechanie dokonania przypożwania nie stanowi naruszenia prawa, gdy „jest

dokonywane przez stronę w końcowym etapie procesu z zamiarem obstrukcji procesowej” (P. Telenga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 84, art. 85). Na obecnym etapie postępowania Sąd Najwyższy nie jest władny do dokonania oceny tego, czy działania skarżącej stanowiły przejaw obstrukcji procesowej (jakkolwiek pewne wnioski w tym przedmiocie mogą nasuwać się *prima facie*); rzecz jednak w tym, że skarżąca powinna była, powołując się na wystąpienie przyczyny kasacyjnej „w sprawie”, wykazać, że rozstrzygnięcie opisanych przez nią kwestii przełoży się na wynik postępowania ze skargi kasacyjnej.

Wymagań stawianych zagadnieniu prawnemu nie spełnia także druga z wyróżnionych przez skarżącą kwestii, oparta na własnych założeniach i hipotezach pozwanej o nierozpoznaniu wniosku o przypozwanie (w miejsce stwierdzenia za Sądem Apelacyjnym, iż wniosek ten został pominięty) i o tym, że „przypozwany dysponuje nieznanymi stronom i sądowi dowodami”. Tylko na marginesie wypada zatem wskazać, że przypozwanie służy zabezpieczeniu interesów osoby trzeciej, a nie pozyskaniu dowodów, zwłaszcza „nieznanych stronom”. Także trzecia kwestia, niezależnie od jej wybitnie partykularnego charakteru, nie nosi cech istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Opis problemu jurydycznego bazuje bowiem na własnych twierdzeniach skarżącej, że przypozwanie dotyczyło osoby trzeciej, która wpłaciła zadatek i na rzecz której miała nastąpić wpłata podwójnego zadatku. Tymczasem okoliczność, że przelew kwoty zadatku nastąpił z konta matki powódki, nie podważa stwierdzenia, obszernie wyjaśnionego przez Sąd Apelacyjny, iż – w sensie prawnym – zadatek został uiszczony przez powódkę, jak również nie oznacza, że zapłata kwoty odpowiadającej podwójnemu zadatkowi miałaby zostać dokonana na rzecz matki powódki. Takiemu założeniu przeczy zresztą treść pozwu oraz wyroków wydanych w sprawie.

Drugie z postawionych przez skarżącą pytań, wiązane z art. 212 k.p.c. i art. 233 k.p.c. (bez oznaczenia bliższej jednostki redakcyjnej) stanowi wyłącznie próbę polemiki z dokonaną przez Sąd Apelacyjny oceną dowodów oraz ustalonymi przez ten Sąd faktami. Pytanie to nie stanowi problemu jurydycznego, a tym bardziej istotnego zagadnienia prawnego w opisanym uprzednio rozumieniu. Nie może

także występować w sprawie – po pierwsze dlatego, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd drugiej instancji, jak również ocena dowodów leżąca u podstaw tych ustaleń, są wiążące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a po drugie dlatego, że wymienione przez skarżącą przepisy, korespondujące z zarzutem nr 2, nie znajdują samodzielnego zastosowania w postępowaniu apelacyjnym. Ponownie należy wskazać, że Sąd Najwyższy bada wyłącznie wyrok sądu drugiej instancji – tymczasem oba przytoczone w skardze unormowania odnoszą się do postępowania przed sądem pierwszej instancji.

Trzecie zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącą dotyczy dalszego trwania uprawnienia wierzyciela do odstąpienia od umowy przedwstępnej na podstawie art. 394 § 1 k.c. po tym, jak dłużnik zaoferował (z opóźnieniem) świadczenie będące przedmiotem tej umowy. Tak ujęte pytanie, niezależnie od nieposiadania przymiotów istotnego zagadnienia prawnego, nie występuje w sprawie. Sąd Apelacyjny ustalił bowiem, za Sądem Okręgowym, że powódka odstąpiła od umowy pismem z 3 lutego 2020 r., doręczonym pozwanej 5 lutego 2020 r., a pozwana zaoferowała jej zawarcie umowy przyrzeczonej dopiero 21 lutego 2020 r., proponując datę zawarcia umowy 10 marca 2020 r. Rozważenie tego, czy uprawnienie do odstąpienia od umowy trwało po 21 lutego 2020 r. (względnie 10 marca 2020 r.), byłoby zatem całkowicie zbędne, skoro w sprawie oceniono, że do wykonania tego prawa podmiotowego doszło już 5 lutego 2020 r.

Jako ostatnie z zagadnień mających uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała pytanie o to, czy art. 394 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. „nakłada na stronę umowy przedwstępnej, która żąda od sprzedawcy zwrotu zadatku w podwójnej wysokości z uwagi na niewykonanie przyrzeczonej umowy sprzedaży nieruchomości w terminie obowiązek udowodnienia, że w dacie upływu terminu do zawarcia tej umowy dysponowała środkami finansowymi na zapłatę ceny” i „[c]zy brak udowodnienia tej okoliczności powoduje, że odpada obowiązek zapłaty dwukrotności zadatku z mocy art. 394 § 3” k.c.?

Tak ujęte pytanie nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego. Pomijając w tym miejscu ściśle partykularny charakter zadanego pytania, dotyczącego konkretnie umowy sprzedaży nieruchomości, trzeba wskazać, że dalece oryginalna

koncepcja skarżącej co do przesłanek powstania lub podstaw wygaśnięcia roszczenia o zwrot podwójnej wysokości zadatku nie została wsparta żadną argumentacją przemawiającą za tym, by omawiana kwestia mogła być rozstrzygnięta nie w sposób nasuwający się jako oczywisty, lecz na różne sposoby, a przy tym – że za każdym z tych sposobów przemawiają odpowiednio doniosłe racje.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as]